

kalveropfok

specialist

Hoeveel tijd steekt een veehouder in de opfok van zijn kalveren? Een vraag waar geen standaard antwoord op te geven is. In deze special geven specialisten hun mening over verschillende voersystemen met bijbehorende arbeid. Welke methode een veehouder ook hanteert, blijft controleren. Zo luidt de algemene boodschap.

Veehouders die kiezen voor een arbeidsbesparende voermethode moeten zich realiseren dat de controletijd blijft. Een ander systeem geeft hooguit werkverlichting volgens diverse specialisten.

Tijd besparen. Vooral op gezinsbedrijven met een groeiend aantal melkkoeien is dat een belangrijk punt. Hans Wansink, rayonleider bij kalvermelkfabrikant Sloten, zegt over deze ontwikkeling: 'De veehouder brengt in zo'n geval meestal veel tijd door bij de melkkoeien. Het melken en het voeren gaat altijd vóór de verzorging van de kalveren. Zo komen de jongste dieren letterlijk en figuurlijk in de verdrukking. Het punt hierbij is dat de hoeveelheid arbeid alleen maar toeneemt wanneer er problemen bij het jongvee ontstaan.' Navraag bij verschillende adviseurs leert dat tijdgebrek een hoofdreden is om de jongste kalveren niet de eerste prioriteit te geven.

Het vlug, veel en vaak verstrekken van biest bijvoorbeeld is een riedel die elke veehouder zo opsomt, maar in de praktijk werkt het niet altijd (zie kader). 'Wanneer het, om welke reden dan ook, aan tijd ontbreekt om extra aandacht aan de biestverstrekking te geven, zorg dan in ieder geval dat het kalf direct na de geboorte voldoende binnen krijgt', stelt Gert van Trierum, productmanager melkvervangers bij Denkavit. 'Door na de verstrekking van de eerste biest minimaal twee liter biest in een speenemmer te doen, kan een gezond kalf zich in eerste instantie zelf redden.' Om te voorkomen dat de melk verzuurt adviseert hij om vijf tot tien procent yoghurt of karnemelk in de biest te mengen.'

Om het belang van de biestverstrekking te benadrukken haalt Van Trierum de uitvalpercentages van vorig jaar aan. 'De Gezondheidsdienst voor Dieren registreerde in 2002 gemiddeld zes procent kalversterfte rond de geboorte en eveneens zes procent sterfte in de drie maanden daarna. Het aantal achterblijvers en de dierenartskosten worden vaak over het hoofd gezien', aldus Van Trierum. 'De oorzaken zijn niet nieuw: een gemiddelde tot slechte immunestatus, vaak door een gebrekkig biestmanagement. Daarnaast is de hygiëne rond de geboorte en in de huisvesting niet optimaal.'

Arbeidsbesparing onduidelijk

Hoewel de biestperiode veel persoonlijke aandacht vraagt, zijn er verschillende voedersystemen om het werk na die eerste paar dagen te vereenvoudigen. De keuze voor voeren met een speenemmer, voorraadvoeding of een drinkautomaat zal voor een groot deel afhankelijk zijn van de beschikbare financiële middelen en van de hoeveelheid beschikbare arbeid. 'Veehouders die kiezen voor een drinkautomaat om tijd te sparen houd ik voor dat het meer arbeidsverlichting is. De automaat vlak in eerste instantie alleen de arbeidspieken af. Pas als alles goed loopt, heb je er gemak

De drie v's bij biestverstrekking

Uit een enquête gehouden onder 990 veehouders blijkt dat ongeveer zeventig procent van de veehouders de eerste biest binnen twee uur verstrekt. De vragenlijst werd in 1998 opgesteld als onderdeel van een samenwerking

tussen de Gezondheidsdienst voor Dieren en Wageningen Universiteit. Op de vraag hoeveel biest het kalf gemiddeld krijgt in de eerste 24 uur na de geboorte gaf ruim vijftig procent van de veehouders de categorie vier tot zes liter op.

Op 40,4 procent van de bedrijven krijgen de kalveren minder dan vier liter tijdens de eerste levensdag. Bijna de helft van de veehouders verstreckte tijdens die eerste dag de biest gespreid over drie voerbeurten.

Vlug

voersnelheid biest	
tijdstip	%
geen biest	0,6
0-2 uur	70,2
2-12 uur	28,8
>12 uur	0,4

Veel

hoeveelheid binnen 24 uur	
hoeveelheid	%
<2 liter	2,9
2-4 liter	37,5
4-6 liter	51,6
>6 liter	8,0

Vaak

frequentie binnen 24 uur	
frequentie	%
1	0,1
2	26,3
3	47,7
4	15,5
>4	3
onbeperkt	7,4

van', stelt Wansink. 'Natuurlijk hangt de arbeidsbesparing ook af van het beginpunt, hoe voerde je de kalveren eerst?' Of een investering in een bepaald systeem rendabel is hangt deels af van de arbeid die bespaard kan worden. Hiervoor zal het aantal uren dat een veehouder in de melkperiode aan een kalf besteedt duidelijk moeten zijn. Opvallend is dat veel adviseurs geen richtlijn kunnen geven voor de arbeidstijd per kalf voor de diverse systemen. De veehouder zal dus zelf een inschatting moeten maken van het aantal uren dat hij aan de kalveren besteedt en of een andere methode hem werk bespaart.

'Op bedrijven waar een kalverdrinkautomaat als een te grote investering wordt gezien is voorraadvoeding een optie', zegt Maryse Nieuwenhuizen, sectorspecialist rundvee bij Agrifirm. 'Eén keer per dag wordt de melk warm aangemaakt, na het afkoelen kunnen de kalveren zelf bepalen wanneer ze de melk opnemen. Het koud verstrekken van de melk is een vereiste om te voorkomen dat de dieren te veel melk ineens drinken, waardoor ze zichzelf overdrinken.' Bij deze methode maakt Nieuwenhuizen wel de kanttekening dat niet alle melk geschikt is voor de koudemelkmethode. 'De melk moet licht aangezuurd zijn in verband met de

Hans Wansink: 'Het grote punt in jongveeopfok is de aandacht'

Minder tijd voor kalveren

houdbaarheid. Voor kalveren is de overgang van de zoetere biest naar de aangezuurde koude kunstmelk vaak wennen. Dit heeft in veel gevallen één dag een opnamedip tot gevolg.' Wansink is absoluut geen voorstander van het onbeperkt verstrekken van melk, eigenlijk wil hij de optie niet eens noemen. 'De kalveren drinken dan uitsluitend melk, dat vinden ze veel lekkerder dan hooi en krachtvoer. Gevolg is dat de pens zich amper ontwikkelt.'

Eénmaal daags melk

In enkele landen, waaronder Engeland en Frankrijk, voeren veel veehouders de kalveren één keer per dag melk. Dit voersysteem is in Nederland niet gebruikelijk. Jan Vos, bedrijfsleider van Koepon in Feerwerd, roemde in het september 2-nummer van *Veeteelt* deze methode om de arbeidsbesparing en de goede resultaten. Ward Arts, specialist rundveehouderij van Cehave Landbouwbelang, heeft hier duidelijk een andere mening over: 'Eén keer per dag melk geven is echt niet goed. Het kalf kan een grote hoeveelheid

daags melk aankunnen (zie pagina 33). Voor het belang van een goede controle sluit hij zich bij Wansink aan: 'Op veel bedrijven werkt éénmaal daags voeren niet, vaak ligt dat aan een gebrekkige hygiëne of het achterwege blijven van goede controle.'

Tijdswinst door gezondheid

In hoeverre verandering van voersysteem leidt tot besparing op arbeid blijft de vraag. Het werk kan wel makkelijker gemaakt worden, maar de tijd die nodig is voor controle blijft. 'Een veehouder die echt tijd wil besparen zorgt er in de eerste plaats voor dat zijn kalveren gezond zijn', stelt Nieuwenhuizen. 'Zieke dieren vragen meer arbeid. En voor gezondheid moet de veehouder beginnen bij het begin: voldoende mineralen en vitaminen voor de moeder in de droogstand. En vervolgens een goede geboorte, optimale biestverstrekking en hygiëne.' Aanvullend op de opmerking van Nieuwenhuizen noemt Arts de huisvesting van het jongvee. Als voorbeeld wijst hij op de hoeveelheid werk die het

melk in één keer niet aan, de melk belandt in de pens, waardoor die gaat verzuren. De keuze voor minder melk met een hogere concentratie werkt evenmin. De slokdarmsleuf werkt minder goed en bovendien komt het dier vocht te kort.' Ook Wansink loopt niet warm voor het éénmaal daags verstrekken van melk. De piekbelasting die de kalveren te verwerken krijgen, staat volgens hem haaks op de gedachte dat makkelijke vertering belangrijk is voor een goede ontwikkeling van het kalf. 'Dit systeem scheelt volgens mij amper in arbeid. De eerste vier weken moeten de kalveren naar mijn idee sowieso twee keer per dag melk krijgen. En wanneer je die groep moet voeren, dan kun je de rest ook net zo goed twee keer per dag voeren. Bovendien loopt de veehouder het risico dat de controle op het jongvee erbij inschiet. Terwijl het grote punt in de jongveeopfok nu juist die aandacht is. Het is onvoldoende om één keer per dag voor die kalveren heen en weer te rennen.' Bij Denkvit hanteert Van Trierum de stelling dat gezonde kalveren op een leeftijd van twee weken de overstap naar éénmaal

stallen van kalveren in allerlei kleine schuurtjes verspreid over het erf met zich meebrengt, vergeleken met het werkgemak op een bedrijf met iglo's. 'Dé manier om bij de kalveropfok op arbeid te besparen is eenvoud, de veehouder moet het werk makkelijk kunnen doen.'

De verschillende opmerkingen vat Wansink samen in de stelling dat de drie punten huisvesting, gezondheidszorg en voeding goed moeten zijn. 'Wanneer de opfok op een van deze onderdelen in gebreke blijft, zal het door een ander aspect gecompenseerd moeten worden. Een veehouder die niks wil of kan investeren zal de puntjes op de i moeten zetten in de onderdelen die hij wel kan beïnvloeden. Basis bij het voeren van de kalveren blijft: de melk goed aanmaken en overvoeding voorkomen.'

Christel van Raay